

A HAZATÉRÉS LEHETŐSÉGEI

Alig négy évvel a *Gazdátlan hajók* után új antológiával jelentkeznek Szeged azóta felnőtt fiatal költői – először tehát örömknekkell kifejezést adnunk *A hazatérés lehetőségei* megjelenése alkalmából, s az ezután következő – elkerülhetetlen – bírálat nem magának az antológiának, hanem a benne szereplőknek szól, az ő további fejlődésükre szeretne némi befolyást gyakorolni. Az új antológia megjelenésének ténye nemcsak örvendetes, hanem biztató is – azzal a reménnyel kecsegtet, hogy ezután rendszeres lehetőségük lesz a Szegeden felnövekvő költőknek (s íróknak is, ha akadnak majd) bemutatkozásra. Köszönet jár érte a városnak, amely amúgy – úgy tűnik – nem sok figyelmet fordít irodalmára – ha csak arra gondolunk, hogy kilenc éve nem volt Szegeden *Tiszatáj*-est, s a JATE-klub a Szegedről elszármazott íróknak szentelt estéketpincéje legtávolabbi zugába számúzta, hogy az ötvenes évekből itt maradt őskövületeknek oly szívesen megítélt városi és megyei ösztöndíjakról ne is szóljunk... De itt van *A hazatérés lehetőségei*, s aki a bizonytalan ízlésű borító láttán nem veszti kedvét, hogy a könyvet kinyissa, meglepően sok jó verset olvashat ebben a kiugró teljesítményeket ugyan nélkülöző, de egyenletes színvonalú, jól szerkesztett versgyűjteményben. A *Gazdátlan hajók* hat költőjével szemben itt négyen szerepelnek: Herbszt Zoltán (aki már nem érhetette meg az antológia megjelenését), Hévízi Ottó, Józsa FABIÁN és Vecsernyés Imre. (Az előző antológia „Szegeden élő” a mostani *szegedi* költőket szólaltat meg, látszólag a mostaniak jobban vállalják a szegediséget, valójában azonban a hatokból négyen ma is Szegeden élnek, míg a négyeknek csak egyike – Vecsernyés Imre – maradt a városban.

Herbszt Zoltán (1959-1981) alig kötetnyi életművét a halál zárta le fájdalmasan korán, de verseit mégsem csak a bennük rekedt lehetőségek alapján lehet értékelni. Nem volt még érett, kiforrott költő, ezt a kegyelet sem mondhatja velünk, de huszonkét éves korára tökéletesen bírt a költői mesterség minden eszközével (ez már az „előfelvételis” korában mutatott verseiben is feltűnő volt), s a korai versek tétnélküli dalszerűségét már felváltották nála a néha még nem tisztán intonált komolyabb mondandók. Az antológia tőle származó címadó verse, az *Egykoron élt P. S. költő arcai* vagy az *Ölelések* bármely reprezentatív antológiában méltán szerepelhetnének, s indokolt lenne egy bármily vékony kötet kiadása is – s erre a leghivatottabb Szeged lenne, ahol a tragikus sorsú fiatal költő legszebb versei keletkeztek. Fájdalmasan szépek

a *Látomás* utolsó sorai: „Miért, hogy farkas / nem lehettem, ordas éjjelen / kedvvel vicsorgó? / reám a mézszagú / esték telepedtek / belőlük szőttem volna / csendes világot.” – most már csak ez a lemondó feltételes mód idézheti fel a költőt azoknak, akik nem ismerhették őt melegszívű emberként, igaz barátként.

Hévízi Ottó néha nehezen megközelíthető, kissé tán ezotérikus versei jelentik számomra az antológia legeredetibb, legtöbbet ígérő teljesítményét (még ha e mondat első fele ellentétben látszik is lenni a másodikkal). E versekben – a sajnos még ritka képi telitalálatok mellett – legszembetűnőbb a költőnek a világgal és önmagával állandóan farkasszemet néző komolysága, a „tükörszilánkok” összerakásának csillapíthatatlan, bár reménytelennek felismert vágya „vakon láttatsz / és csak magad látod”. Ez a költészet a dolgok mélyébe akar látni (bár a megismerést reménytelennek érzi), nyelve ezért lesz túlságosan, néhol már költőietlenül absztrakt, s ugyanakkor olyan megrendítően érzékletes leírásokkal találkozunk benne, mint a *zűmmögő II. (végül)* című versben: „egy fénylő esernyőváz lebeg kinyitva – / szénboltozatban megkövült tűzijáték”. Hévízi továbbfejlődését és elismertetését leginkább az biztosítaná, ha érzékletesebb és az olvasó által követhetőbb költői nyelvet alakítana ki – reméljük, megteszi, erre biztosítékkal szolgál újabb költészetünk neoavantgard infantilizmusa iránti közönye.

Józsa Fábián az antológiának a helyi sajtó által legtöbbre értékelt, számomra azonban legvitathatóbb költője. Józsa jól beszéli a hetvenes évek – mára már kissé megfakult – lírai köznyelvét, elsősorban a Nagy László-iskoláét (bár az ő esetében Lukács-óvoda mintájára – már inkább Nagy László-óvodáról beszélhetünk, mivel példaképei maguk is Nagy László tanítványai), de még kevés olyan sort írt le, amihez hasonlókat nem olvashattunk Utassy Józsefnél, Kiss Benedeknél, Buda Ferencnél, s még folytathatnánk a felsorolást... (Csak egy-két példa: „puskák fényében a tavasz.... bombáznak felhők...”, „prédálnak szelek ordasok”, „mellemben döfések, / kezem köti béklyó. / agyam dolgozik töretlen, / s hitem – szabadító!” Érdeklődésének iránya rokonszenves, de túlságosan görcsösen kapaszkodik a választott mesterek köpenyszegélyébe. Legszívesebben azt tanácsolnám neki, hogy egy ideig ne olvasson – vagy olvasson mást is, akár olyan költőket, akiket a személyiségétől idegennek érez, csak szabaduljon már a hatásoktól!

Vecsernyés Imre versei gyakran zavarba ejtőek – remek ötletek, frappáns képek egyfelől, s a felszínesség, töredezettség másfelől, gyakran ugyanabban a versben. Kitűnő a *Petőfi* című versnek a rulettjáték mozzanatai köré szerveződő képvilága, s bosszantó a *vendégség* vagy a *mentség*

ötletszinten maradó kevesetmondása. Kritikusabb önszemléletet, az önmagukban jó versötletek gazdaságosabb felhasználását kívánhatjuk ettől a különben eredeti látásmóddal rendelkező, az itt nyújtott teljesítményénél jóval többre hivatott költőtől, akit már azért is meg kell becsülnünk, mert nemcsak a *szege-diséget*, hanem a *Szegeden maradá-st* is vállalta, ami mai irodalmi életünkben egyfajta kitaszítottságot is jelent (szegedi költő még véletlenül sem fordulhat elő a *Szép versekben* s egyéb „jobb helyeken”). De Vecsernyés saját versének tanúsága szerint – már megtanulta, hogy: „rőt fényben a hősök / fölöttük piros zseton a nap / mit ide-oda tologat / tűnődve az idő”, s ez a felismerés bizonyáraerőt ad neki a továbbhaladásra.

Örüljünk hát ennek az antológiának, s reménykedjünk, hogy a szegedi könyvkiadás nem áll meg ennél a fokozatnál – előbb-utóbb sor kerül egyéni kötetek kiadására is (más városok ebben is megelőztek minket).

(Szegedi Egyetem, 1983. szeptember 26.)

(A **Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések** című kötetből)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)